

TAW SAMTAL 1993–2016

**TOMAS
ANDERSSON WIJ
PRATAR MED**

...

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

11 **START NÅGRA ÅR PÅ 90-TALET**

26 **90 TAL**

28 **1993** Panelsamtal med
Joakim Jonason, Olle Ljungström,
Jens Orback och Amanda Rydman

- 49 **ULF LUNDELL** Så ser tron ut fem år efter Evangeline
- 56 **LISA EKDAHL** Sjuttitalist med rätt att slöa
- 61 **CARDIGANS** Från skolgården i Jönköping
direkt till pophimlen
- 64 **OLLE ADOLPHSON** Att vilja dö nyfiken
- 68 **JEFF BUCKLEY** Mörkerseende
- 72 **ANDRES LOKKO** Alla ska inte förstå
- 80 **MARK EITZEL** Pilgrimsfärd till San Francisco
- 90 **MARTIN LÖNNEBO** Litet samtal om konsten att leva
- 101 **PETER LEMARC** Att skrika efter kärlek
- 106 **AMELIA ADAMO** Komplex i lightkulturen
- 123 **LARS NORÉN** Tomas är granne med Lars
- 139 **REINE BRYNOLFSSON** Repeterar närvaro
- 144 **STAFFAN HILDEBRAND** Till kulturparians försvar
- 153 **PLURA** Ett djur på 45
- 160 **JOHN HOLM** Den stora tystnaden
- 172 **SVEN-ERIC LIEDMAN** Att se sig själv i andra

180 **00 TAL**

- 182 **BENGT POHJANEN** På resa genom gränslandet
200 **ROY ANDERSSON** Social aggression
215 **KLAS ÖSTERGREN** Med förlusten som tema
227 **MARGARETA MELIN** Samtal om änglar
234 **LUKAS MOODYSSON** Guds lille terrorist
244 **ÅSA LARSSON** Ut ur skammen
255 **HENRIK SCHYFFERT** En ironikers uppväxt
268 **MARINA SCHIPTJENKO** Summan av sina val
278 **TOMAS ALFREDSON** Blodigt allvarlig
288 **BODIL MALMSTEN** Eftertankens skyddsnät
296 **FILIP OCH FREDIK** Resan till New York

316 **10 TAL**

- 318 **FELIX HERNGREN** Disease to please
331 **HENRIK DORSIN** Ett komiskt geni
343 **VERONICA MAGGIO** Tillbaka på gården i Uppsala

TEATER BRUNNSGATAN FYRA

- 354 **KRISTIAN LUNDBERG** Att hålla fast vid smärtan
372 **JONAS GARDELL** We will beat them forever and ever
390 **MARTIN LUUK** Halvvägs till himlen på djävulens rygg
406 **SEBBE STAXX** Vi var förlorade och nu är vi här
418 **NINA HEMMINGSSON** Evig inre kris
432 **LARS WINNERBÄCK** Som vem som helst
446 **PER GESSLE** Konsten att skriva låtar
463 **OLA MAGNELL** Sent på jorden
478 **LOTTA LUNDGREN /
TOMAS ANDERSSON WIJ** Allt är så jävla viktigt

TILL LEVI

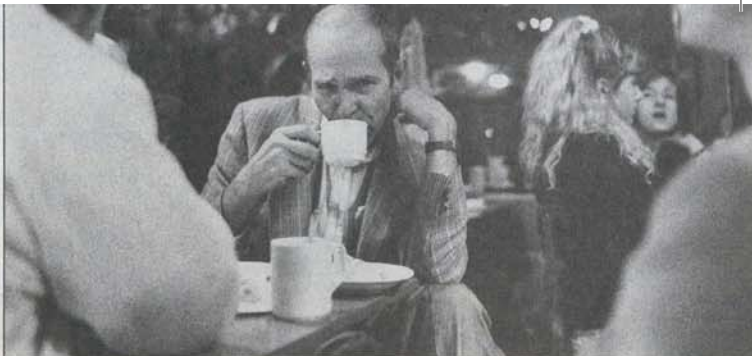

1
K
oc
lau
ni
hu
sig
ni
so
fö
m
ut
er
ga
nc
ht

de
oc
ra
ar
G
be
ht
lä
de
m
va
er
ly
ra

K
dl
in
by
de
fö
m
ni
pi

fö
fo
de
be
pi
ki
et
ar
pi
pl
st
ok

Det är hett och tätt mellan borden och naturliga samtal uppstår lätt över stolsryggarna.

tätt på nattens nya kulthak

Svd 9/7-90

Kvällen är ljum. Dänet och hetan från gatorna, dofterna av adrenalin och deodorant i myllret av människor lade sig en stund efter rusningen. Men när gatlykorna kastar skuggor mot husväggarna och arbetsveckan drar sina sista flämtande andetag är det dags igen. På Medborgarplatsen trissas stämningen upp av högljudda människor som andas luften, full av energi och förväntan. Musik väljer ut från bilar med nervevade rutor, köerna växer till utanför nattklubbarna och restaurangerna, polisbilar stryker sakta längs bakgatorna. Det rivs och slits i de spända nervtrådarna som ramar in Stockholmsnatten.

Mitt i turbulensen ligger Söderhof, det lilla flärdfria fiket med sex bord och en kaffebruggare som står och puttrar dygnet runt. Ett av de få riktiga andhälen här i stan, utan dörrvakt och Gateaupriser. Vägarna är inrökta och beprydda med allehanda krimskrams, hörgörkonst, läskreklam och vykort från stamkundernas charterresor. I bröddisken ligger mängder av smörgåsar och kakor om vartannat, en ensam blomma dinglar i en elledning i taket och tidningsbilgar ligger utspridda bland borden. Förfröande oestestisk!

Klockan 24.00

Jag hinner precis ramla in genom dörren och beställa en kopp te innan fredag blir till lördag och dagpriser byts mot nattpriser. Det är bara jag, det manliga kafébiträdet och ett ungt förälskat par i lokalen. "Stjärnornas musiks" signaturmelodi – nattens definitiva signalement – ljuder från radion på kyldisken.

Jag slår mig ner vid ett bord intill fönstret och andas in lugnet, lugnet före stormen. Framåt ett-tiden börjar folk strömma in. Det är mest ungdomar i 18-25-årsåldern. Martin, en bekant från gymnasiet och stammis här på fiket, sätter sig med sin ansjovismacka vid mitt bord. Han är enhetligt svartklädd, har lugg ner till underläppen och ett blekt ansikte. Söderhof, med sin anspråklösa stämning och humana prissättning, har blivit till en samlingsplats och ett kultställe för de medvetna (?) ungdomarna med tunga svarta kajalstreck under ögonen, kamera på axeln och en doft av franska cigarettor omkring sig.

En kille i 25-årsåldern brister ut i

ett högljutt jubel när han får syn på kakorna i bröddisken.

– Kolla in mormorsgodiset, vrålar han medan hans kamrat spiller te på byxorna. Lokalen fylls med folk, cigarettroken stiger mot taket och skingras av den stora air condition-anläggningen. Någon skrivar upp radion, folk sätter sig i fönstret och det skålas ivrigt med kaffekopparna.

Vid bordet intill dörren vräker sig två 19-åriga tvillingsystrar och deras kompisar. De pratar och skämtar exalterat med alla som kommer i deras väg. När en norsk bortkommen turist med immiga glasögon ställer sig i dörröppningen och tvekar inför den fullsatta lokalen huggar de genast klorna i honom.

– Nä men lilla gubben, har du ingenstans att sitta? Du kan få sitta i min systers knä.

Den förvirrade normannen rodnar och vet inte hur han ska bemöta denna burdusa kvinna.

– Om inte, så kan du få sitta bredvid mig här på stolen. Det betyder tur att sitta mellan tvillingar.

Normannen ler osäkert och sätter sig försynt på stolskanten varvid tvillingarna lägger armarna om hans axlar och håller i honom kaffe. När han druckit färdigt reser han sig, vinkar adjö och går därifrån överöst av slängkyssar.

Klockan 02.00

De flesta som tar sig in genom dörren, så här två timmar efter midnatt, ser lite småmögliga ut. Gubbarna från ungarshotellen här på Söder är de flitigaste – och skitigaste – stammisarna, drängfulla män och kvinnor i behov av en nattmacka och ett toalettbeksk. Sen finns de ljusskygga typerna med de trissade blickarna som ser ut att ha en Magnum i byxfickorna, och så progarna i sin mer medvetna anspråklöshet med orientaliska dofter och tovtigt hennafärgat hår.

In genom dörren tågar en vitkäggig man.

– Nu blir det roligt för nu kommer jag.

Det är en man i 50-årsåldern med rödsprängda ögon. Han ber att få sitta vid mitt bord och presenterar sig som poeten Harry M Hällgren. Han försöker med en gång fånga allas uppmärksamhet genom att läsa en dikt av Hjalmar Gullberg med hög stämna. Sedan

tuggar han på sin köttbullsmacka och majonnäsen fastnar i skägget.

– Jag kommer hit därför att jag är en djupt egocentrisk människa. Här snurrar allt kring mig, säger han, och jag är beredd att tro honom.

Telefonen ringer och folk fortsätter att strömma in. Vissa köper med sig fika hem, andra köper ingenting alls. Diskmaskinen har lagt av, så kafébiträdet galopper mellan kassan och diskhon. Redan överfulla askfat värdas omsorgsfullt. Det är hett och tätt mellan borden och det känns långt till NöjesStockholm när man nästan tvingas upp i knät på främmande människor och naturliga konversationer uppstår över stolsryggarna.

Klockan 03.30

Fler och fler från det unga svartklädda gardet lämnar Söderhof nu när klockan arbetar sig allt närmare morgontimmarna. En liten stund av lugn infinner sig innan dörren slås upp av ett tiotal berusade, rödmossiga och svettiga 40-åringar, uppklädda tonårsföräldrar som slagit klackarna i taket en kväll och fullkomligt regrederiat till småbarnsstadiet. Decibellen höjs till skolmatsalsnivå, de klänger och pussar på varandra, fitttrar, vinglar och stämmer upp i allsång på "Sudda sudda bort din sura min". Till och med Harry ser lite generad ut.

När det är som mest med folk framme vid disken passar en man som suttit tyst i flera timmar, med pupiller stora som tennisbollar, på att hala ner en läsk i rockfickan och försvinna bort längs gatan.

Klockan 04.30

Det är bara jag kvar på fiket. Morgontidningarna ligger inslängda på dörrmattan och kafébiträdet går mellan borden och samlar ihop skräp och porslin. Golvet ska torkas och nya smörgåsar göras före fem, då de första frukostgästerna kommer.

Jag går ut i den svala morgonluften. En mäs lyfter från Tjörhovsgatan, upp mot en blek sömnpressad himmel.

På Söderhof har allt sin gilla gång. Kaffet ryker på den lilla värmeplattan och radion surrar i sitt hörn. Jag går hemåt, och ser solen sakta häva sig upp över plåtacken. En ny dag tar sats.

TOMAS ANDERSSON

"Jag kommer hit för att jag är en djupt egocentrisk människa", säger Harry M Hällgren. "Här anurrar allt kring mig."

TOMAS ANDERSSON WIJ: NÅGRA ÅR PÅ 90-TALET

Marie, min åtta år äldre flickvän, som tagit min oskuld, lärt mig laga mat och skilja på 40 och 60 graders tvätt, var tillbaka i Stockholm efter ett år på psykologlinjen i Lund. Genom sin far, som jobbade för ett av landets stora byggföretag, fanns löfte om en lägenhet på Brännkyrkagatan. Jag kunde få ta över hennes renoveringskontrakt på Pilgatan 11 som jag hyrt i andra hand under sista året på gymnasiet, en etta med sovalkov och kokvrå, gammalrosa tapeter, 812 kronor i månaden.

Vi hade lämnat frikyrkan ihop, Marie och jag. Jag kom från en socialt engagerad baptistkyrka vid Mariatorget, full av musiker, före detta missbrukare, halta och lytta. Marie kom från pingströrelsens övre medelklass, en församling på Tyresö som brukade innesluta oss baptister i sina förböner i hopp om att vi skulle bli riktigt frälsta. Syndakatalogen hade styrt hennes tonår och bitterheten mot kyrkan växte. Marie hade slutat be. Det hade inte jag. Jag frågade om hon tyckte vi skulle vänta med sex tills vi gift oss. Det tyckte hon inte.

Den sommaren 1990 var det tänkt att vi skulle bo ihop på Pilgatan. Men Marie hade börjat umgås med ett gäng killar på Teologen i Lund. En av dem, en lång, välbyggd man med kraftig skäggväxt, hade hon fått speciell kontakt med. Hon återvände till Kungsholmen med sina flyttlådor, slog sig ner vid slagbordet, la händerna över kjolen av krossad sammet och berättade vad hon hade kommit på. Att hon behövde en riktig man.

Jag rafsade ihop lite kläder, några kassettband, den tolvsträngade gitarren och min telefonbok. Innan jag gick sparkade jag till pallen så att telefonsvararen for i golvet. Från Kungsholmstorg ringde jag Magnus. Jag visste att hans etta skulle stå tom fram till augusti. Kunde jag hyra den?

Magnus, som var gatumusikant, hade 17 kvadrat i hörnet Östgötaga-

tan/Folkungagatan. Det stod en liten TV på kylskåpet vid sängens fotända. En inramad affisch från Moderna Museet, ett par terrakottakrukor med ledsna växter i. Fönsterrutornas vågiga enkelglas var grått av avgaser. Om morgnarna väcktes jag av varubilarna, om nätterna av berusade människor på väg hem från någon av kvarterets alla krogar. Det passade mig bra, jag behövde ljud och distraktion.

Det nattöppna fiket Söderhof låg runt hörnet. Jag satt där i rökdimmorna mest varenda kväll och försökte skingra tankarna på Marie och hennes virile teolog. Söderhofs väggar var fulla av krimskrams, hötorgskonst, läskreklam, vykort från stammisarnas chartersemestrar i Spanien. I bröddisken låg inplastade mackor och bakelser om vartannat. Tidningar utspridda över borden. En radio på kyldisken stod på dygnet runt.

Söderhof var ett av få ställen i stan där man otvunget kunde börja prata med främlingar. De som satt där om nätterna var i regel äldre män. Många bodde på ungarshotellet Monumentet två kvarter bort. Jag trivdes med deras historier och tvärsäkra åsikter. Deras Stockholm sjönk långsamt.

När ölhallen Kvarnen stängde kom de unga. Magnus Dahlström, som just fått sitt genombrott, satt och stirrade rakt framför sig. Jag kunde titeln på hans roman och det verkade göra honom glad. Conny var rockkritiker på Södertäljes lokaltidning och visste allt om sånt jag var intresserad av. Något år senare såg jag honom på en stor festivalscen, som gitarrist i Bob Hund, det nya bandet alla pratade om.

Jag satt där in på småtimmarna, ända tills det fanns frallor att köpa på bageriet vägg i vägg och jag var helt säker på att kunna somna.

Journalistiken var en ingivelse. Mellan ettan och tvåan på gymnasiet skrev jag ett brev till Svenska Dagbladets nöjeschef och föreslog en ungdomsredaktion över sommarlovet. Jag behövde ett jobb för att kunna flytta hemifrån. Svenska Dagbladet svarade inte, så jag började jobba helger på servicehuset Pilträdet.

Nästa vår skrev jag igen. Jag berättade om min uppväxt i Fruängen och Sköndal, att jag hade gjort ungdomsradio i P3, att jag ville bli artist och författare, gillade Klas Östergren och kunde rätt mycket om musik.

Den gången fick jag svar. Jag cyklade från Södra Latins gymnasium, nerför Hornsgatan, med mockajacka och basker, genom den nya doften av indisk curry vid Verkstadsgatan, över Västerbron och ner till vänster

in mot tidningshusen. Två redaktörer mötte mig i personalmatsalen på entréplanet.

De ställde lite frågor och förklarade att någon ungdomsredaktion ville de inte ha. Däremot kunde de ha nytta av en ung reporter, eftersom läsekretsen var mellan 60 och döden. De föreslog att jag skulle skriva en artikel om min stundande student, om drömmar och förhoppningar inför framtiden. Som ett slags test. De sa åt mig att vara personlig, att använda jag-form i texten. Det var tydligen lite tabu.

Artikeln fördes in i tidningen dagen före skolavslutningen. Jag kallades upp till redaktionen. Det var Clemens Poellinger som tog emot mig. Till hösten skulle han göra om fredagsbilagan Weekend till en mer renodlad nöjesbilaga, mer ungdomlig och folklig än något i Svenska Dagbladets historia. Den skulle heta *Gajden*. Man visade mig redaktionens centralt placerade fax och förklarade hur den fungerade. Clemens frågade vad jag tänkte göra nu när skolan var slut. Jag ryckte på axlarna. Han sa, »Du får gärna hanka dig fram här«.

Min andra text i Svenskan var ett reportage om Söderhof, stort uppslaget med svartvita bilder. Söderhofs ägarinna blev så till sig att hon utlovade gratis fika i ett år. Det skulle hon inte ha gjort. Jag satt där genom fyra årstider och åt hennes dyra räkmackor. Och jag berättade entusiastiskt om det för Ragnhild Fjällstad, tidningens bildredaktör, som spände ögonen i mig och sa att en journalist under inga villkor kan ta emot gåvor.

Men jag var ju ingen journalist, jag var en sommarjobbare. Och dessutom var jag pank. Så pank att det hade blivit ett skämt i min vänkrets. Alla visste att jag snodde smörgåspålägg i skolan och levde på Sparlivs torskfilé i tomatsås, den som kostade 3,50. Jag blandade med hälften crème fraiche, hälften filmjolk, en lök och indiska kryddor.

Att skildra kaféer, krogar och andra mötesplatser i stan blev min nisch på Svenskan de första två åren. Det var en sorts flanörsjournalistik med mycket plats för stämningar, miljöbilder och fritt kåserande. Det var så jag lärde mig att skriva, genom att bre ut mig någonstans mellan journalistik och prosa.

Jag satt på Christer Petterssons stamhak Kloster Pub, bland dartpilar och män med nio fingrar. Jag hängde på Kristallen, den nya hippa söderbaren. Tillbringade en hel natt i Kungsträdgården med uppdraget att skildra stadslivet de flesta inte ser. Och när det ljusnade över Folkungagatan satt jag på sängen och skrev min artikel för hand. Klockan nio ringde jag tidningen, blev kopplad till korrekturet där en äldre dam tog diktamen.

Hösten kom och jag var tillbaka på Kungsholmen. Marie hade flyttat till söder och jobbade extra på ett hotellhem för före detta missbrukare. Ryktet sa att hon inlett en romans med en av killarna som bodde där. Ryktet stämde. Ledningen hade omedelbart gett henne sparken och Micke, som han hette, blev av med sitt boende. Nu bodde de ihop i den nyrenoverade sekelskifteslägenheten på Brännkyrkagatan.

Jag klättrade på väggarna. Jag låg och vred mig i svettiga lakan. *Vem är egentligen den här människan som jag trodde att jag skulle leva resten av mitt liv med och som jag kallat själsfrände?* Om jag bara fick höra hennes röst. Om jag bara fick prata väder och vind i tio minuter på ett kafé. Jag skrev brev och tiggde om ett avslut, men Marie vägrade att prata med mig.

En kväll stötte jag ihop med dem på en utomhuskonsert. Marie hälsade undvikande, men Micke klev fram. Han hade en livsfarlig blick, intensiv och dominant. Den här killen kunde prata omkull vem som helst.

»Är det du som är Tomas? «

»Ja.«

»Du verkar ha svårt att släppa Marie. Men hon är med mig nu. Fattar du det?«

Jag stod och höll i cykelstyret, kroppen skakade som i feberfrossa. Jag fick inte fram ett ord. Musiken drog igång på scen och jag rullade bort från folkmassan, hem mot Kungsholmen.

Min gymnasiekompis Andreas jobbade bakom scen på Kungliga Dramaten. Jag föreslog en artikel om de unga scenarbetarna och garderobiärerna. Dramatenchefen blev glad över uppmärksamheten och övertalade teaterns rockstjärna, Ingmar Bergmans pojke, den då så medieskygge och demoniske Peter Stormare att ställa upp för en intervju. Stormare hade en gång börjat som scenarbetare.

Vi träffades på ett fik vid Berzelii park och fick bra kontakt direkt. Han talade fort och engagerat, gav mig sina lurar och sa:

»Det här måste du lyssna på, det är det bästa jag hört sen The Clash.«
Det var första gången jag hörde Nirvana.

Peter Stormare berättade hela sitt liv för mig, om barndomen i Hälsingland, om en intuitiv dragning till teatern trots att han aldrig hade sett en enda pjäs, om resandet över hela världen och om den nästan obefintliga relationen till dottern. När vi pratat i två timmar hade jag material till en stor intervju.

Jag föreslog publicering i Svenskan samma dag som hans nya TV-serie hade premiär. Stormare skruvade på sig men gick till slut med på det, mot löfte att han fick läsa texten före publicering.

Efter ett par veckor började jag söka honom. Jag gjorde det via Svenskans redaktion för att slippa betala för utlandssamtalen. Genom Dramaten fick jag tag på en flickvän i New York. »Peter är i Tokyo«, sa hon. Jag ringde Tokyo. Men utan framgång. Den fredagen körde vi intervjun ändå. Och senare samma dag ringde det på redaktionen.

»Det här är Peter Stormare. Tomas Andersson är en död man.«

Det var här någonstans jag började inse att intervjuer var min grej. Folk litade på mig. De öppnade sig och lät mig stanna över avtalad tid. Jag älskade att skriva, men vad jag ville mer än något annat var att få prata med intressanta människor om intressanta saker. Jag brydde mig inte överdrivet mycket om Katarina Frostensons senaste verk eller Alexander Ahndorils nya våldsroman. Jag frågade om sånt jag behövde veta: om föräldrar, barndom, kärlek och vänskap, om de gick i terapi och trodde på Gud.

Min lägenhet var jag bara i när jag sov och skrev. Jag gjorde i princip vad som helst för att slippa vara ensam med mig själv. Hade nästan ingen kontakt med min familj, ringde aldrig hem och berättade om mina framgångar, lånade aldrig pengar. »Bryt inte med oss nu, det kommer du bara förlora på själv« hade min pappa sagt när jag flyttade till Pilgatan. Sen sågs vi inte på ett år.

Mina vänner blev min familj och jag lutade tungt mot dem. Jag behövde alltid lite för mycket, tyckte alltid att det var jag som ringde mest, och när något inte kändes bra var jag bara tvungen att säga det. Jag låg i min sovalkov, i en sluttande säng som jag fått ärva av Marie och som hon hade fått ärva av någon annan, på en bäddmadrass med mensfläckar från hela 80-talet. Jag låg där och bläddrade i telefonboken.

Kunde ge mig ut på stan i extas och komma hem fem timmar senare som en tung säck av vemod. I dagboken redogjorde jag kortfattat för vilka jag intervjuat och träffat. Resten handlade om bråken med pappa, hur jag inte förstod varför vissa känslor återkom och fällde mig i steget, varför jag upprepade beteenden och varför skavet mellan mig och andra människor var så svårt att hantera.

Psykets alla varningsljus kunde blinka men jag gick ut nästa kväll ändå. Och doften av mig trängde igenom barernas tobaksrök. Något lite

för känsligt, något lite för angeläget. Jag balanserade med mitt glas. Att vilja höra till. Att försöka behålla sig själv. Det fanns farliga människor där ute. Ofta var de oemotståndliga.

På den tiden var Kungsträdgården fortfarande en park och en mötesplats. Inte som nu, en marknadsplats med smutsvita partytält. Det var gratiskonserter på parkens scen, schackspelen pågick dygnet runt och jamaicanerna rökte på i buskarna. Gymnasieårens ändlösa samtal och tedrickande under almarna var över. Min stjärna steg och jag vågade mig bort till Piccolino, fiket på parkens östra sida.

Hur Piccolinos personal castats förblev ett mysterium. Halvkända popstjärnor, vackra afrikanska män och några helt anonyma stenansikten. De var så olika, men alla fick de oss att känna att vår lilla stad var en del av världen. Det var något i deras ögon, en särskild stockholmsarrogans. De hade förstått något som jag inte förstod.

Jag trampade militärscykeln långsamt genom allén av lindar. Det klibbade under ballongdäcken och jag höll vänster hand på styret, den andra löst hängande. Stannade vid Piccolino och hoppade upp på en barstol.

»En café au lait, tack. Och gärna en penna, om du har någon.«

»Café au lait!« upprepade stenansiktet, lite för högt, och stack åt mig en av de blå kulspetspennorna i hans förkläde.

Min bästa vän Anders hade precis lämnat Stockholm för att läsa spanska i Granada. Ur min kavajs innerficka tog jag fram ett vykort med en naken tjej på. Jag skrev med så små bokstäver jag kunde. Jag skrev att jag cyklade från ställe till ställe i hopp om att något skulle hända, men att jag nästan alltid åkte hem tom och ensam och möttes av en telefonsvarare som inte blinkade. Jag berättade att jag bråkade med pappa igen, ett fruktansvärt gräl. Att jag drömde om honom på nätterna, drömde att jag slog sönder stolar och bord mot honom utan att nå fram. Jag skrev: »Kom hem snart, det är ensamt utan dig.«

Johan Schalin hade fått syn på mig. »Kom!« ropade han och pekade på en tom stol. Jag tog mitt kalla kaffe och slog mig ner mellan honom och en blond, tunnhårig kille med strama arkitektglasögon, ljusa smalrandiga manchesterbyxor, vita sneakers.

»Det här är Tomas Andersson, Svenskans young cat. Har du träffat Johan Kling?«

Jag hade sett honom bland borden. Johan var kanske tio år äldre än jag, uppvuxen på Östermalm, klasskompisar som redan hunnit göra sig namn inom reklam, media och musik. Någon sa att han varit med och startat Ratata. Det var mer oklart vad han gjorde nu. Han var den typen av stockholmare som aldrig skulle ertappas med en tveksam positionering eller pinsam stilmiss. Aldrig för entusiastisk, aldrig för känslösam.

Jag måste ha sagt något personligt lite för fort, för jag kände hur det isade till i mig. En varningssignal, ett rött stoppljus som blinkade till och försvann. Den sommaren hamnade jag ofta vid Johans bord. Jag tyckte om att prata med honom, jag tvingades vara på tå. Jag lärde mig nya saker, små obeskrivbara nyanser.

Någon sa att det tar tre år in i ett nytt decennium innan det föregående har kallnat. 1993 började 90-talet som jag minns det. Det var det året Svenska Dagbladet startade City-bilagan. Ett tydligt dekret utgick om att nu var det slut på halvlitterära krogreportage. Sânt kunde DN på stan få hålla på med.

Nu skulle vi skriva om musik, design och mode. Popjournalistikens fixstjärna Andres Lokko gjordes till krönikör. Bildspråket förändrades, från morgontidningens dokumentära tydlighet till medveten oskärpa och studioporträtt. De nya illustratörerna hade ett naivt, ironiskt formspråk och en art director värvades från reklambranschen.

Stockholm käkade wok. Jag hade flyttat till Östermalm och slutat cykla. Ännu ett renoveringskontrakt, satt på tre år. Lägenheten var 30 kvadrat, två lika stora rum och en kokvrå. Ingång från Rådmanngatan 7, fönster mot den fina delen av Danderydsgatan, med trädgårdar och sportbilar.

Jag brukade vakna utan klocka vid niotiden och ta tag i Svenskan som var så tjock att den revs sönder när man drog den genom brevinkastet. Jag la mig igen, ögnade kultursidorna. Värmde mjölk på den mindre kokplattan, rörde ner två teskedar pulverkaffe och bredde skinkost på ett par mackor.

Innan jag somnade om nätterna satt jag med gitarren och strök försiktigt över strängarna för att inte väcka grannarna. Jag spelade in små kassetter med långsamma, romantiska låtar på svenska, ofta formulerade som böner: *Slå en spik i vägorna, sätt våra namn på dörrarna, om du kan.*

Få visste om att jag skrev låtar. Det var lite pinsamt. Jag var ju rockkritiker på Svenska Dagbladet. Men Alexander Bard hade fått nys om det och gav mig ett råd.

»Om du inte vill framstå som en gubbe, börja sjunga på engelska! Om fem år kommer ingen att prata svenska i Sverige!«

Det var flott att vara musikkritiker 1993. Man märkte det på de unga artisterna. De framstod gärna som misslyckade popjournalister; noga med positioneringarna och den teoretiska överbyggnaden. Plötsligt kunde basisten bryta igenom med en lång, allvarlig harang om Big Stars betydelse för indiescenen. Intervjuerna blev bara längre och längre.

»Har du koll?« frågade Pietro Maglio när jag första gången kom upp på tidningen Pop. Vi hade känt varann i två minuter. Men just där och då verkade frågan både relevant och brådsakande.

Jag hade faktiskt ingen vidare koll. Jag brydde mig bara om den musik jag gillade. Man fick hålla god min. Och man fick anstränga sig. Varje vecka stod det en meter nyinkomna CD-skivor på Pet Sounds, konnässörbutiken som just flyttat från city till händelsernas centrum, Skånegatan på östra Södermalm. Det nya CD-formatet hade ökat utgivningen av både ny och gammal musik. Ännu en kort tid flödade pengarna in i musikbranschen och tidningarna anställde nischade kritiker. Jag bevakade indiepop och svensk musik, någon annan fick ta hand om soul och hiphop, en tredje skrev uteslutande om hårdrock.

Det fanns en fråga som förenade alla unga popkritiker vid den här tiden: Kampen för att en ny skiva med PJ Harvey skulle få samma utrymme på kultursidorna som en ny diktsamling av Szymborska. Populärkulturens status skulle höjas. Ingenting verkade engagera oss mer. Inte folkmordet på Balkan, inte finanskrisen, inte Ny Demokrati eller den där galningen som gick runt och sköt invandrare med laserpistol.

Vi trodde nog att det skulle bli så till slut, att Svenskan skulle publicera understreckare om Blur. Men digitaliseringen och tidsandan ville något annat. Betalväggar, krympande papperstidningar och streamingtjänster. En demokratisering av populärkulturen, eller en delvalvering. I dag publiceras länkar till skivorna ihop med tidningarnas recensioner. Alla är kritiker. Att en tidning som Pop under några år på 90-talet kunde publicera ett facit för god smak byggde mycket på att ingen kunde säga emot. Den genomsnittlige musikälskaren hade kanske råd att köpa två CD i månaden. Vi fick nöja oss med att läsa om musiken.

David Shutrick fick aldrig ynnesten att porträtteras i Pop, men hade slagit rekord på P3 med sin milda, tragikomiska skiva *Finland*. Precis som jag var David ute jämt. Vi brände alla våra pengar på samma fem krogar:

Hannas, WC, Gino, Riche och Kvarnen. Vi började umgås. David, som kom från Molkom, hade en imponerande social uthållighet. Han kunde konversera vem som helst hur länge som helst, särskilt tjejer. Och det tog honom inte många nätter på Riche att förstå att de långa anekdoter som gick hem i Värmland inte gjorde det Stockholm. Den som ville undvika flackande blickar här skulle leverera snabba, slagkraftiga repliker.

David bodde i en tvåa på Bondegatan och jag var ofta hemma hos honom. Det var han som fick förtroendet att lyssna på mina låtar. David sa att han trodde på mig. Min hud knottrade sig när han sa det.

Jag skickade runt en demokassett och fick några artiga svar, men inget hände. På bara några år hade svensk musik, genom Roxette, Cardigans och Ace of Base blivit en internationell angelägenhet. Nu letade skivbolagen efter artister med världserövrargener, inte efter sorgsna rockpoeter med gitarr.

Dessutom var jag en hyfsat känd popjournalist i en tid då det var vattentäta skott mellan utövare och kritiker. Ryktesvägen hörde jag att Magnus Högmyr, bartender och dj på Hannas som värvats till Warner Music, hade sagt: »Tomas kommer aldrig få skivkontrakt, han är ju recensent.«

Jag hade hört ett fantastiskt gitarrsolo i Olle Ljungström-låten »Vatten, sol och ängar« och kollat upp vem som spelade. Han hette Lars Halapi. Jag kände att jag bara måste få jobba med den människan. Ryktet om hans genialitet hade börjat sprida sig, många ryckte i honom och jag höll mina förväntningar låga. Men en dag ringde han, från Bo Kaspers turnébuss. Han sa att han hade lyssnat på min kassett och att han gärna skulle göra en skiva med mig.

Jag la mig på sängen och skrek rakt in i kudden. Det kändes som en lönn dörr öppnades där i väggen på Rådmanngatan 7. En väg ut. Bort från journalistiken, musikkritiken och hela det stränga, ängsliga, tvångsmässigt skämtande Stockholm som jag var en del av.

Det var som om någon hade stängt av stans alla element. Det märktes inte direkt, men kylan kom smygande. Det som hade känts så oskyldigt från början, när Henrik Schyffert busringde till Jarl Kulle och sa »bajs«, hade blivit en jargong som ingen kunde ta sig ur. Dessutom fanns det pengar att tjäna. Den här cynismen förklädd till humor sipprade in över allt: på kultursidor, i reklam, i TV-program. Man kunde höra den i barerna, på sättet människor pratade.

En sen, ljummen kväll satt City-redaktionen på Easts uteservering och åt sushi. Restaurangen hade flyttat från S:t Eriksbron ner till Stureplan och inne i baren slog Warren G mot ljusa stenväggar. Mina handleder doftade ck one och jag var nyklippt i en hipp Julius Ceasar-frisyr som gjorde mitt runda ansikte ännu rundare.

Per Hagman stod därinne i baren och spelade Tales from the Crypt. När jag gick på toaletten passade jag på att prata en stund med honom, mest för att vila från City-redaktionen.

När jag gick ut igen hamnade vi i ett samtal om psykoterapi. Jag måste ha sagt något lite för initierat, för Clara Block ropade över bordet:

»Har *du* gått i terapi, Tomas?»

En besvärande tystnad uppstod. Jag petade med pinnarna i wasabin. Clemens tittade ut på Stureplan. Det var Clara som plockade upp tråden: »Jag skulle också vilja gå i terapi! Tänk att bara få prata om sig själv timme efter timme!»

Man höll med, skrattade och tog in notan. Stefan Malmqvist föreslog att vi skulle runda av hemma hos honom, så vi trängde in oss i en Taxi Stockholm, åkte ut till ett nybyggt hyreshus i Nacka och kollade hans VHS-samling med hemmagjord, svensk landsortssporr. Vi drack sprit och garvade åt en överviktig äldre kvinna i Örebro som onanerade under ett porträtt på Kungen och Silvia.

Dagen efter tog Clemens mig åt sidan uppe på redaktionen.

»Vissa saker ska man kanske inte berätta«, sa han.

Möjligen var det ett råd i välmening, inifrån en borgerlig kultur jag aldrig har tillhört, men det var också en bestraffning. Clemens var den som tipsade mig om att Nöjesguiden sökte nya reportrar. Han ville ha bort mig från City, men sa det aldrig rakt ut.

Jag promenerade i motvinden från Marieberg upp mot Fridhemsplan. Massive Attacks *Protection* i den portabla CD-spelaren. Vid busshållplatsen stod Plura och släckte sin cigarett mot en lyktstolpe, vi nickade mot varann. Jag tänkte att antingen tar Nöjesguiden in mig eller så lägger jag av med journalistiken. Hade en idé om att plugga baskursen i teologi men saknade full gymnasiekompetens. Mina omkostnader var små, jag kunde alltid jobba timmar på servicehuset.

Nöjesguidens chefredaktör Johan Croneman träffade mig över en pizza på Michelangelo i Gamla Stan. Croneman hade inget behov av att göra det lätt för en ung arbetssökande.

»Jag har hört att ni söker nya reportrar«, sa jag.

»Vi söker alltid nya reportrar. Men du måste ha något eget, vi har redan en Gradvall.«

Snart erbjöds jag en frilansplats. En stationär Mac, ett skrivbord och tillgång till ett helt kontor. Mötena var få och anarkistiska. Redaktionen halvlåg i soffor och fätöljer. Skämt, snusk och politiska diskussioner. Vi läste varandras texter. Vi spelade biljard och gick ut tillsammans. För första gången hade jag ett sammanhang, ett gäng, nästan som en familj.

Clara Mannheimer tog över chefsstolen och städade bort den mesta slentriansexismen från Nöjesguiden. För den fanns där, även om vi vänster-snubbar var övertygade om vår upplysta förträfflighet. Ett av de första numren jag skrev i hade TV-journalisten och fotomodellen Pernilla Halling på omslaget som höll upp två basketbollar som bröst. Rubrik: DUNKA!

Ingen har lärt mig så mycket om omedveten grabbighet som Clara. Jag har sett henne få hårdtatuerade modefotografer att darra på underläppen när de tvingats motivera sina val av anorektiska tonårsmodeller.

Där i mitten av 90-talet var Nöjesguidens redaktion på Brända tomten i Gamla Stan en sambandscentral för i princip all bra populärjournalistik. Genom Jan Gradvall fick jag kontakt med livsstilsmagasinet Intrig. Per Andersson la ut jobb för Månadsjournalen och Moderna Tider. Och Mattias Hansson tog in mig på framtidsoptimistiska IT-tidningen Z Magazine, i en tid när svenskarna ännu satt med högljudda lådor till modem och mobiler man bara kunde prata i. Det var inte helt lätt att fylla tidningen varje månad.

»Dr Alban tar med sig mobilen in i duschen och har en telefonräkning på 6 000 i månaden – kan du göra omslagsintervju på honom, Tomas?«

90-talets finanskris, som skapat en sådan panik i början, verkade Stockholm hämta sig ifrån ganska fort. Den nya IT-ekonomin gjorde yngre människor än mig till miljonärer. Det var krogboom i stan. Modebutikerna blev fler. Folk började slänga ut sina gamla kök och ersätta dem med rostfria ytor och rött minikakel. Ännu en liten tid lät Bonniers tidningen Pop hållas, ännu en liten tid betalade Kinnevik för experimentverkstan på ZTV. Vi var många som levde gott i spillvärmens från de stora mediehusen.

Det var kö till telefonhytten på Gino. Bakom mig stod Linda Norrman och Per Hagman. De var packade, jag nykter, vi pratade om nån artikel i tidningen

Ultra. Linda och jag hade gått hem ihop några månader tidigare. Vi hade sovit bredvid varandra, oskyldigt, på en madrass i hennes rum, tapetserat med affisher på Olle Ljungström, Brainpool och Broder Daniel. Morgonen efteråt promenerade vi från Stadshagen ner till Kungsträdgården, åt frukost på Tehuset och pratade förtroligt. Nu låtsades vi som ingenting.

Telefonhytten blev ledig. Jag ringde TV4 och frågade efter Tomas Engström.

»Hur länge jobbar du i kväll?« sa jag.

»Kanske en timme till. Har du hört vad som har hänt? Kurt Cobain har skjutit sig med en hagelbössa i munnen. Vi fick just de första bilderna från USA.«

Jag drog upp skjutdörren och möttes av Pers och Lindas simmiga blickar.

»Är det sant?« sa Linda. »Har han skjutit sig?« Hon och Per sprack upp. De vände sig om och började berätta för alla som stod runtomkring. Jag gick in i telefonhyttens vakuumtystnad igen, stoppade in mitt telefonkort, slog mitt hemnummer och lyssnade av telefonsvararen.

Där var Maries röst. Efter fyra års tystnad. Hon undrade hur jag mådde, och om jag ville ses.

Vi sågs hemma hos henne samma kväll. Marie kokade te, dukade fram Digestivekex, ost och marmelad. Jag kände igen dofterna. Micke hade flyttat ut. Hon berättade om hans svartsjuka, hur han förbjudit henne att träffa eller ens tala med mig.

Vid tretiden på natten bäddade hon på soffan. Jag kunde inte somna. Jag låg och tittade på sakerna i hennes vardagsrum, sånt som följt med från vår tid och sånt som var nytt. Efter en stund kom hon gående naken från sitt sovrum och genom serveringsgången. Långsamt, som om hon ville att jag skulle se henne. Hon gick in på toaletten.

Hela den här tiden hade hon funnits i mina fantasier. Vem jag än träffat var det hennes kropp jag somnade och vaknade med.

»Marie«, sa jag när hon kom ut igen.

Hon vände sig om, stod naken, obrydd i hallen och såg på mig. Jag öppnade täcket. Hon kom och la sig bredvid mig, förde sin hand upp över mina ben och drog av mig kalsongerna.

Den nionde april 1994 sprang jag nerför trapporna, ut på Brännkyrkagatan. Jag tittade bort mot snabbköpet där en kassörska satte upp dagens löp. Ingen av morgontidningarna uppmärksammade Cobains självmord. Marie vinkade från köksfönstret och jag vinkade tillbaka. Det skulle dröja ett helt decennium innan vi sågs igen.

Jag stod och väntade på hissen i Radiohuset våren 1994 när Kristian Luuk ringde. Han sökte en redaktör till *Knesset*, programmet som redan under sin första säsong blivit det alla i min värld pratade om, trots att det bara visades på lilla ZTV. Folk utan kabel-TV samlades och såg *Knesset* tillsammans och det spreds via VHS-kopior.

På produktionsbolaget EFTI Mainstream drack de kaffe i stora glas och hade personlig tränare. En stor, svart man som ordinerade mängder av ris och sa åt dem att »inte slicka fitta och dricka öl på kran«. EFTI bestod av innerstadskillar, uppvuxna i borgerliga miljöer och med en halvironisk faiblesse för skjutvapen och det militära.

Men jag gillade dem, och *Knesset* stod i zenit. Programmet hade hittat en frekvens, en humor och ett tilltal som alla i vår ålder verkade fatta. Kristian och jag satt i ett bås på Prinsen varje torsdag, åt Biff Rydberg och skrev frågor. Vi hade börjat avsluta varje program med ett Lundell-citat: »Vi ses nästa vecka igen, samma tid, samma kanal. Och tänk på att Fäldt öppnade kranarna och därarna drack!«

Lundell var måttligt road och frågade sin unga flickvän vad vi menade. Svaret var att vi älskade honom och drev med honom. Sådana var tiderna.

Efter två säsonger gick Kristian Luuk till TV4 och startade *Sen kväll med Luuk*. Erik Haag, som gjort barnradio i P3, ersatte Kristian. Och Johan Kling, min samtalspartner från kaféborden i Kungsträdgården, fick producentjobbet. Jag var kvar som redaktör och överbryggare mellan gamla och nya *Knesset*.

Vid den här tiden hade jag flyttat in hos min nyfunne vän Jean Skarstedt, i ett av de nybyggda husen på Oxtorget. Jean var tillbaka i Sverige efter några år i Frankrike och hade startat Extrakt, smiskklubben på Norrtullsgatan. Kvällspressen skrev sensationsartiklar om den glamourösa syndens näste i Stockholm, nattklubben som samlade dominatrixer, fotomodeller, popstjärnor och finansmän i samma nersläckta rum.

Jean och jag hade var sitt sovrum och badrum och en gemensam walk-in-closet. Rummen var fyllda av antikviteter, konst och böcker som han samlat på sig under resor och auktioner. Mellan en schäslong från 1700-talet och ett jugendbord i päronträ stod dj-båset med två skivtallrikar och en meter houseskivor. Utanför porten pågick prostitutionen dygnet runt. Ungefär samma tjejer varje dag. Vi började hälsa.

Extrakt hade gjort Jean till en centralfigur i gayvärlden. Men hans

bekantskapskrets var större än så. Konstnärer, antikhandlare, klubbkids och cykelbud. Det var alltid folk hemma hos oss. Middagar, förfester, efterfester. En kväll när jag öppnade dörren till sovrummet hade två killar sex på mitt skrivbord. Min mamma bjöd ut mig på lunch och undrade försiktigt om det inte kunde bli svårt för mig att träffa en trevlig flicka om jag bodde ihop med en homosexuell man. I själva verket hade Oxtorget gjort underverk för mitt kärleksliv.

Efter bara sju månader ville Jean flytta vidare. Han hade hittat en stor våning i Marseille. Det kändes som ett bakslag. Jag ville inte bo på Oxtorget med någon annan än honom. Så jag tvingades flytta tillbaka till Rådmanngatan 7 och återgå till ett mer anspråkslöst liv, utan de stora sammanhang som kommer med en person som han.

Olle Ljungström var i lägenheten på Oxtorget ett par gånger. Vi hade precis lärt känna varann. Här, runt 1995, var han den klarast lysande stjärnan över Stockholms innerstad. Ingen kunde som han fånga 90-talets trams, ironi och trasighet. Olle hade varit på behandlingshem. När han inte längre drack fanns det mycket tid. Kanske också en vilja att göra gott.

Han hade hört mina låtar och frågat om han kunde hjälpa mig. Jag hälsade på honom i ett 70-talshus vid Skanstull där han bodde i andra eller tredje hand. Han satt halvnaken i sin säng med håret vitt av mjällshampo och lyssnade när jag sjöng »Varm sjö«. Sen följde jag med honom ner i källaren och hjälpte till att vika tvätt.

»Ska du heta Tomas Andersson även som artist?« frågade Olle.

»Jag vet inte«, sa jag. »Det låter som Stefan Andersson.«

»Jag tycker det är bra. Tomas Andersson är Stockholm, Stefan Andersson är Göteborg.«

Jag satt bredvid när han ringde runt till stans skivbolag och sa åt dem att ge ut min musik. Jag trodde inte det var sant. Att han gjorde det för mig. Marie Ledin, som just startat sin egen etikett efter ett antal framgångsrika år med Record Station hade råd att chansa. Hon gav mig ett standardkontrakt och en inspelningsbudget på 350 000 kronor.

Samma kväll var det smygläsning för ett nytt nummer av Nöjesguiden. Olle var där och jag viskade i hans öra. Vi skålade i bjudöl. Innan jag gick stötte jag ihop med Magnus Högmyr från Warner i baren.

»Hur går det för dig då, får du något skivkontrakt?« frågade han och log snett.

Bollen var upplagd på en liten plåtå. Målet öppet.

»Tack, det går bra. Jag skrev på för Anderson Records i dag.«

Jag hade undvikit att tala med kollegor om min musik men kunde inte låta bli att berätta om Olle Ljungström och skivkontraktet för *Knesset*-redaktionen. Erik Haag, som alltid var transparent, sa rakt ut att han kände sig avundsjuk. Johan Kling ställde en fråga och fick igång mig, men mitt i min utläggning avbröt han: »Tomas, nu jobbar vi lite va?«

Spänningarna mellan mig och Johan hade byggts upp under ett halvår. För mig var glädjen i *Knesset*-arbetet borta. Tönen i programmen hade blivit mer hjärtlös. Under avslutningsfesten för säsong tre, i ett abonnerat rum på restaurang Mården, brydde sig ingen längre om att försöka. Jocke Åhlund och Erik Haag, fulla och högljudda. Tjejerna hukade i ett hörn. Johan och jag rök ihop. Utan att säga hej då lämnade jag festen och tog en taxi hem.

Pappa var på telefonsvararen när jag kom hem. En utskällning för att jag missat en födelsedag. Jag satte på Red House Painters, öppnade sovrumsfönstret på glänt och la mig på sängen. Klar, kall decemberluft strömmade in. Över taken hördes människor som köade för att komma in på Arkitekt-högskolans fest. Jag gjorde som vanligt, ringde Anders och la telefonluren mellan kudden och örat. Vi pratade en lång stund. Då och då hörde jag hur han drog tummen över tändaren, sög tag i filtret och släppte ut röken.

»Vad tänker du på?« frågade han.

»Jag tänker att en dag kommer jag se tillbaka på den här tiden och bara minnas det roliga.«

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Tomas Åhlund'. The signature is written in a cursive, flowing style.